

Jakość życia w Chorwacji, Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii i w Turcji

Streszczenie

Wprowadzenie

Niniejsze sprawozdanie przedstawia wszechstronną analizę istotnych z politycznego punktu widzenia ustaleń dotyczących jakości życia w trzech krajach kandydujących do UE: Chorwacji, Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii i Turcji (KK3).

Ustalenia opierają się na drugim Europejskim badaniu jakości życia (EQLS 2007), przeprowadzonym przez Eurofound. Jakość życia badana była w odniesieniu do wielu dziedzin społecznych i w oparciu zarówno o obiektywne, jak i subiektywne wskaźniki. Raport dotyczy postrzeganej sytuacji finansowej gospodarstw domowych, życia rodzinnego, warunków zamieszkania i stanu lokalnego środowiska, zdrowia i dostępu do opieki zdrowotnej, postrzeganej jakości społeczeństwa i subiektywnego dobrego samopoczucia, a także wzajemnych powiązań pomiędzy tymi czynnikami. Poprzez szczegółowe badanie tych dziedzin życia i porównanie grup społecznych w danym kraju i pomiędzy krajami, sprawozdanie dostarcza niezbędnych informacji pozwalających zarówno na zrozumienie właściwych każdemu krajowi uwarunkowań, jak i planowanie przyszłych działań politycznych.

Kontekst polityki

Kraje kandydujące charakteryzują odmienne profile i trajektorie rozwoju, ale wszystkie zaangażowały się w reformy przedakcesyjne, dzięki którym uczestniczą w tworzeniu obszaru wspólnych zagadnień politycznych i zasad odnoszących się do wszystkich państw członkowskich UE.

Priorytetem strategii Europa 2020 jest inteligentny, zrównoważony i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. Tworzy ona również ramy, w których kraje kandydujące mogą wprowadzać odpowiednie reformy. Badanie jakości życia może pomóc w ocenie postępów na drodze do osiągnięcia tych celów. Niektóre z ambitnych celów dotyczących włączania obywateli w grupę osób pracujących, walki z biedą i programów edukacyjnych mogą okazać się dla tych krajów niemałym wyzwaniem. Niniejsze sprawozdanie przedstawia pewne wskazówki dotyczące obszarów wymagających koncentracji wysiłków.

Różnice w zakresie jakości życia i opieki społecznej pomiędzy starymi a nowymi państwami członkowskimi

oraz krajami kandydującymi utrudniają zrozumienie tła społecznego w danym kraju, podejmowanie działań przystosowanych do sytuacji defaworyzowanych grup społecznych oraz opracowanie skutecznych środków służących poprawie spójności w Europie. Sprawozdanie skłania zatem do zastanowienia się nad systemem monitorowania i gromadzenia wskaźników w krajach objętych badaniem.

Kluczowe ustalenia

Ogólny poziom zadowolenia z życia w badanych krajach jest niższy w porównaniu z 27 państwami członkowskimi UE (UE-27), co w dużej mierze wiąże się z ciężką sytuacją materialną. Osoby z niskim wykształceniem, nieobecne na rynku pracy i żyjące na terenach wiejskich cierpią z powodu niewystarczających dochodów i niedostatku materialnego. Wielowymiarowość wykluczenia społecznego wynika z niewystarczających dochodów, złych warunków pracy i niepewności zatrudnienia, braku dostępu do usług opieki zdrowotnej i złego stanu zdrowia.

Zasięg gospodarki nieformalnej, różny w poszczególnych krajach, wpływa na jakość życia, ponieważ osoby pracujące w szarej strefie opisywały swoją sytuację jako mniej korzystną niż obywatele mający oficjalne zatrudnienie, zarówno w kontekście zdrowia i samopoczucia, jak i niedostatku materialnego i warunków mieszkaniowych.

Pomimo wysokiego odsetka własności nieruchomości w tych krajach, koszty mieszkaniowe stanowią poważne obciążenia dla obywateli Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii i Turcji. Fizyczny stan mieszkań jest bardzo często niezadowalający, ponieważ właściciele nie stać na przeprowadzanie regularnych remontów. Mieszkańcy obszarów miejskich wyrażają zaniepokojenie problemami związanymi ze lokalnym środowiskiem naturalnym.

We wszystkich krajach kandydujących rodzina odgrywa zasadniczą rolę, zarówno pod względem jej wpływu na subiektywnie postrzegane samopoczucie, jaki i stanowiąc źródło wsparcia. Jest to częściowo związane z tradycyjnymi strukturami gospodarstw domowych, chociaż te ostatnie ewoluują, co najbardziej uwidacznia się w Chorwacji. Pomimo

tego, mężczyźni angażują się w prace domowe rzadziej niż kobiety, a także rzadziej niż mężczyźni w krajach UE-27.

Widoczna jest nierówność ze względu na płeć, a kobiety przedstawiają swoją sytuację jako mniej korzystną niż mężczyźni. Udział kobiet na rynku pracy jest z reguły niski; kobiety i mężczyźni spędzają w pracy długie godziny, a równowaga pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym jest zachwiana. Około 45% kobiet ze wszystkich trzech krajów (w porównaniu z 35% kobiet w UE-27) podaje, że codziennie zaangażowane są w opiekę i wychowanie dzieci. Jeśli wziąć pod uwagę wyłącznie kobiety posiadające dzieci, odsetek ten jest jeszcze wyższy niż ogólne dane dla KK3 i wynosi 53% w Chorwacji i Bułgarii, 59% w Republice Macedonii oraz 59% w Turcji (45% w UE-27).

NiefORMALNE wsparcie społeczne ma ogromne znaczenia dla ogólnego zadowolenia z życia w każdym z badanych krajów, co wskazuje na to, że w pewnym sensie zastępuje ono instytucje opieki społecznej funkcjonujące w innych krajach Europy.

Poziom zadowolenia z usług publicznych i zaufania do instytucji w poszczególnych krajach kandydujących jest różnicowany. W Chorwacji i Bułgarii Republiki Macedonii panuje ogólny brak zaufania do instytucji, i kraje te prawdopodobnie zostaną skonfrontowane z koniecznością uregulowania kwestii przejrzystości; obywatele Turcji deklarują natomiast większe zaufanie do najważniejszych politycznych i społecznych instytucji niż średnia dla UE-27.

Wskazówki dotyczące polityki

- Biorąc pod uwagę, że jednym z najważniejszych problemów jest niski udział w rynku pracy, polityka służąca podniesieniu poziomu zatrudnienia jest ważnym elementem walki nie tylko z oficjalnie zarejestrowanym bezrobociem, ale również jako źródło wsparcia udzielanego młodym ludziom, którzy nie weszli jeszcze na rynek pracy, oraz kobietom.
- Zapewnienie społecznego włączenia kobiet dzięki ułatwieniu dostępu do edukacji, szkoleń i zatrudnienia stanowi we wszystkich trzech krajach element walki z ubóstwem gospodarstw domowych i warunków rozwoju społecznego. Aby poprawić równowagę pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym konieczne może okazać się zapewnienie szeroko dostępnych i dobrej jakości usług opieki nad dziećmi i osobami starszymi.
- Przeniesienie większej ilości pracowników z sektora niefORMALNEGO zapewniłoby obywatelom lepszą opiekę socjalną, a zarazem stanowiło źródło dochodów państwa. Rozwiązanie problemu umów krótkoterminowych oraz pracy bez umowy i bez opłacania składek na ubezpieczenie społeczne jest kwestią o priorytetowym znaczeniu, szczególnie w Turcji.
- Polityka służąca włączeniu społecznemu powinna być skierowana do grup społecznych najbardziej narażonych na biedę i niedostatek. We wszystkich trzech krajach wysiłki należy skoncentrować na pomocy osobom starszym, a w Turcji szczególnie

na wsparciu osób młodych, a także zwrócić uwagę na sytuację na terenach wiejskich, sytuację osób o niskim poziomie wykształcenia i kobiet. Poziom włączenia społecznego osób starszych można podnieść poprzez odpowiednie zmiany w zakresie dostępności i wysokości świadczeń z tytułu emerytur i rent państwowych.

- Zgodnie z polityką realizowaną przez UE, potrzebne są dalsze inwestycje w edukację i kształcenie przez całe życie, które pozwolą na zwiększenie włączania do rynku pracy i pomogą ludziom wyjść z ubóstwa. Wzrost zainteresowania zdobywaniem wyższego wykształcenia uwidacznia się szczególnie w Turcji i Bułgarii Republiki Macedonii. Niemniej jednak należy zauważyć, że szybka ekspansja sektora szkolnictwa wyższego w tym ostatnim kraju doprowadziła do powstania problemów natury prawnej, którymi należy się zająć.
- Polityka mieszkaniowa powinna skoncentrować się na przystępności i odpowiedniej jakości mieszkań przeznaczonych dla osób o niższych dochodach. Niezbędne będzie opracowanie pewnego zestawu środków służących podniesieniu standardu mieszkań dla najuboższych. Działania powinny objąć również niwelowanie przestrzennego niedopasowania i objąć swoim zasięgiem kwestię nieodpowiednich mieszkań socjalnych.
- W zakresie dużego wpływu środowiska na zdrowie obywateli, należy poprawić jakość środowiska naturalnego na terenach zamieszkałych, szczególnie w miastach.
- Niezwykle ważne jest zreformowanie wydatków w ramach służby zdrowia poprzez inwestycje w programy prewencyjne i zmniejszenie regionalnych różnic w zakresie świadczenia usług służby zdrowia. Należy skoncentrować się na poprawie stanu zdrowia osób starszych, szczególnie w Chorwacji i Bułgarii Republiki Macedonii, a także sytuacji kobiet cierpiących z powodu problemów zdrowotnych i chorób przewlekłych w Turcji. We wszystkich trzech krajach należy podjąć działania służące poprawie samopoczucia osób przewlekle chorych lub niepełnosprawnych.
- Należy usprawnić i rozszerzyć zakres świadczenia usług publicznych i opieki społecznej, co pozwoli zrekomensować potencjalny brak wsparcia ze strony członków rodziny. Promowanie uczestnictwa społecznego i politycznego, w tym wsparcia UE dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, może przyczynić się do stworzenia nowych mechanizmów spójności społecznej.

Dodatkowe informacje

Sprawozdanie EQLS „Quality of life in Croatia, the former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey” (Jakość życia w Chorwacji, Bułgarii Republiki Macedonii i Turcji) znajduje się na stronie <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1136.htm>
Sprawozdanie przeglądowe EQLS i dalsze analizy wtórne danych zgromadzonych na podstawie sondażu znajdują się na stronie Eurofound: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/>

Tadas Leončikas, kierownik ds. badań
tle@eurofound.europa.eu